

Fågel Blå

Sagospel av Zacharias Topelius
Första gången publicerad i Eos år 1859
Nykarlebyveckan 2019

Fågel blå av Zacharias Topelius

Det var en gång en kung som bodde på ön Cypern. Han hade en vacker dotter, som hette Florinna. Kungen var gift med drottning Si-bylla som hade en egen dotter. Hon hette Forella. Forella var mycket lat. Hon sov alltid länge och ville ofta ha tårta med mycket socker på. Om hallonsylten saknades så skrek hon argt tills hon fick som hon ville. Florinna däremot, steg alltid upp tidigt och arbetade hela långa dagen. På kvällen gick hon för att hjälpa de fattiga i kungadömet. Drottningen avskydde Florinna och försökte alltid se till att endast hennes egen dotter skulle få alla fördelar. Kungen lydde alltid drottningens önsksningar och försvarade aldrig sin egen dotter Florinna.

Det blev tid att gifta bort döttrarna och drottningen hade ordnat så att Forella skulle förlovas med den ståtliga prins Amundus från grannriket. Florinna skulle giftas bort med Holofernes, kungens vinmästare.

Dagen för uppvaktningen kom. Drottningen stod i festsalen och befallde sina tjänare.

- I salen vill jag ha blommor till kvällens bal. Fyra troner ska ställas fram åt oss kungliga. En åt kungen, en åt mig och två för prinsen och Forella.

- Ska inte en tron ställas fram åt min Florinna? frågade kungen.

- Nej, för hon har blivit sjuk, sa drottningen bestämt.

Florinna kom in genom porten till festsalen.

- Varifrån dök du upp? Står du och tjuvlyssnar på oss? Fröken är såklart inte sjuk då en prins besöker oss, sade drottningen argt.

- Jag känner mig ganska frisk, ers nåd, svarade Florinna.

- Men söta du, säg att hon får... sade kungen sakta åt drottningen.

- Nå kom på balen då, sa drottningen. Men fint klädd ska du vara, annars behöver du inte visa dig!

Drottningen vände sig till hovmästare Mangipani och viskade med honom. Forella, som också hört att Florinna skulle få gå på balen, såg mycket missnöjd ut.

- Men mamma, du sa ju att Florinna inte skulle få komma. Ingen annan än jag skulle ju få vara finklädd och gå på balen, surade Forella.

- Tyst med dig, sa drottningen. Nu för tiden kostar det att gå klädd i siden, Florinna får nöja sig med att gå i sin gamla kjol och tröja.

- Jag gör som ers nåd vill, sade Florinna och gick. Kungen gick för att möta prinsen i rikssalen.

- Ja du blir nog en vacker hustru du, sa drottningen beskt åt Forella, då kungen gått.

"Nu är mamma arg på mig igen" tänkte Forella. Men det gör detsamma. Jag är hungrig! tänkte Forella och gick till köket. I köket hittade Forella en korv, som hon tog med sig. Hon satte sig i ett hörn och började mumsa på korven. Plötsligt kom självaste prinsen in.

- Säg mig, bastupiga, var kan jag få tag i prinsessan? frågade han Forella.

- Här är jag! svarade Forella.
- Va, vem är du? frågade prisen.
- Det är jag, som ska bli din fru! svarade Forella.
- Vad, är du.... är DU Forella? frågade prinsen. Jag har blivit lurad!
- Inte behöver du vara blyg. Du kan pussa mig nu! sade Forella och torkade sig om munnen.

Med det samma kom drottningen inrusande och ryckte korven av Forella.

- Ers nåd, sade drottningen till prinsen, min flicka, hon är så barnslig ännu...
- Hade inte ers nåd två döttrar? En som är känd för sitt förnuft och sin skönhet? undrade prinsen.
- Jo, två döttrar har jag, sade drottningen långsamt, men den andra har inget folkvett alls. Just då dök Florinna upp, klädd i sin slitna vardagsklänning då hennes andra kläder stulits.
- Hur vågar du visa dig såhär! ropade drottningen. Bort, på ögonblicket, fort!
- Men hon har ju inte gjort något ont, sade prinsen och räckte Florinna handen. Min sköna fröken, kan jag få en dans ikväll? Utan siden och utan guld kan jag se ditt sanna jag, sa han.
- Mamma, ska hon bli hans fru? frågade Forella.
- Den saken ska vi bli två om, svarade drottningen.

Den kvällen dansade prinsen flest gånger med Forella och drottningen var mycket missnöjd. Följande dag stängde hon in Florinna i kammaren. Hon tänkte hålla Florinna instängd tills hon kunde giftas bort med Holofernes. Prinsens vän Cyprinus fick höra om detta och han beslöt att söka upp en duktig trollkarl som skulle kunna ställa allt tillrätta.

Under tiden smidde drottningen fula planer tillsammans med häxan Sysis. Häxan lovade att förtrolla Amundus till ett djur. Enda sättet att undgå förtrollningen var om Amundus frivilligt skulle trä en förlovningsring på Forellas finger. Till kvällen tänkte drottningen klä Forella i Florinnas kappa, för att lura prinsen att förlova sig med Forella. Men Sysis varnade drottningen för att det kunde bli problem. Drottningen viftade undan Sysis varningar.

Kungen kom för att prata med drottningen.

- Vad är det jag har hört? Du vill gifta bort min Florinna? sa kungen.
- Hon har fått en friare och saken är i sin ordning, svarade drottningen.
- Men med Holofernes?! utropade kungen.
- Kan hon få en bättre fästman? Tapper, ståtlig, rik och präktig...
- Nej, min käraste Sibylla, han passar inte alls för min Florinna. Nej, sade kungen.
- Men nu har jag bestämt det och då blir det så, svarade drottningen.
- Sötaste Sibylla... började kungen.
- Tyst nu, här kommer vår lilla fröken! sade drottningen.
- Vad önskar ers majestät? frågade Florinna av drottningen.
- Jag har goda nyheter! En friare har frågat efter dig och ikväll kommer ni att gifta er. Du ska bli Holofernes fru. Nig och tacka vackert nu.

- Holofernes? utropade Florinna. Pappa, låt mig slippa, grät Florinna.
- Gråt ej, min lilla tös, tröstade kungen. Min drottning har bestämt det så, sade kungen skamset.
- Allt annat vore bättre, utbrast Florinna uppgivet och sprang gråtande till kammaren.

Prins Amundus letade efter Florinna och fick höra av hovmästare Mangipani att Florinna ville träffa honom. Hon skulle vara klädd i sin blåa kappa. Prinsessan skulle vara alldeles för blyg för att berätta om sina känslor. Men skulle prinsen trä sin ring på hennes finger så skulle prinsessan säkert berätta allt för prinsen. Stackars snälla Florinna, tänkte Amundus och letade vidare. Plötsligt fick han syn på Florinna, iklädd en blå klappa och med slöja för ansiktet.

- God afton min prinsessa! sade Amundus. Stort tack för dansen igår! Jag hoppas att du vill ta emot min ring. Jag vill ge den åt dig, sa Amundus och tog av sig ringen. Må denna ring påminna dig om mig varje dag, kära Florinna!
 - Vad är det du pratar om? Inte är jag Florinna, men det gör detsamma, för den här ringen har mamma sagt att jag kan ta som förlovningsring, sade Forella glatt.
 - Vad? utbrast prins Amundus. Forella, är det du?
 - Så dumt du frågar, nog ser du att det är jag, sade Forella stolt.
 - Nu har jag nog blivit lurad igen, utbrast prins Amundus.
 - Varför vill du inte ha mig, jag som är så prätig och grann? frågade Forella.
 - För att jag älskar Florinna, svarade Amundus.
 - Vad är det jag hör? sade drottningen som kom in i rummet tillsammans med Sysis. Ni har gett er ring till Forella, då är ni alltså förlovade?
 - Allt är ett missförstånd, svarade Amundus, jag har inte lovat Forella något.
 - Nej, han trodde att jag var Florinna, sade Forella.
 - Men ni kan ju få både Forella och hela Cypern! sade drottningen.
 - Nej, jag kan inte glömma Florinna, svarade prins Amundus.
 - Ni kan också få tunnor med guld, menade drottning Sibylla.
 - Guld gör inga hjärtan rika, svarade Amundus.
 - Sysis! Han ändrar sig inte, gör som vi bestämt, utropade drottningen.
 - *Mirabola, banda, sintra maramanda!* sade Sysis medan hon ritade en ring runt omkring Amundus. Rummet mörknade och Sysis fortsatte mäsas.
 - Släpp mig, grymma kvinna! ropade Amundus
 - Ger du upp Florinna? frågade drottningen.
 - Aldrig! ropade Amundus.
- Sysis mässade starkare: *Amundus! Mundus! Undus! Ndus! Dus! Us! S.* Amundus sjönk ned på knä och föll sedan till golvet.
- Är han död? frågade drottningen.

- Nej, han ligger i dvala, svarade Sysis. Nu ska han förvandlas. Ska han bli en mask, mygga, lejon, apa, flundra, fluga, zebra eller basilisk? Däggdjur, fågel eller fisk?
- Fågel tycker jag kunde passa, sa Forella.
- Fågel ska han också bli! sa Sysis och bredde Forellas kapp över Amundus. Hon fortsatte att mäsas med hög röst: *Fågel blå! Fågel blå! Flyg i ett! Flyg i två! Flyg i tre, fyra, fem, sex, sju år nu!*

Så förtrollades Amundus till en fågel och Florinna flyttades till ett torn där hon hölls fången. Utanför tornet stod en stor och ståtlig ek. Varje dag stod Florinna i tornfönstret och sjöng: *Ack, du min fågel, min klara gulfågel, min sköna fågel blå, du till mig flyga må!*

En dag, ett år efter förtrollningen, gömde sig drottningen och Mangipani bakom eken för att lyssna till Florinnas sång.

- Hör du hur vackert den styggan sjunger? Om jag kunde förstå vad hon menar med sin eviga fågel blå, fågel blå! sa drottningen.

- Ers nåd kan vara lugn, sa Mangipani. Höken eller katten har säkert tagit honom.

- Jag önskar att du skulle ha rätt, sade drottningen. Annars kunde man tro att det är om honom som Florinna sjunger. Varifrån får hon alla de vackra sakerna, som jag har sett henne roa sig med? fortsatte drottningen. Varje dag har jag tittat genom nyckelhålet och sett hennes vackra blommor, de goda frukterna, de söta dockorna och bilderböckerna. Varje natt stjäls mina tjänare allting, men likväl får hon hela tiden nya leksaker. Åter hörde de Florinna börja sjunga i tornfönstret. Till svar hörde drottningen och Mangipani en fågel som kvittrade och de såg en blå fågel flyga in genom tornfönstret.

- Det är Amundus! ropade drottningen. Nu förstår jag vem det är som har hämtat de fina sakerna åt Florinna. Det har den förtrollade prinsen gjort! Skynda dig Mangipani! Ta så många saxar och knivar du kan hitta och häng dem i ekens grenar. När fågeln sätter sig för att vila på grenarna, skär man både vingar och fötter av sig.

- Det ska ske, ers nåd, svarade Mangipani med en bugning. Mangipani hängde upp knivar och saxar i eken för att fågeln skulle skada sig. En stund senare flög fågel blå kvittrande ut från Florinnas tornfönster och satte sig i eken. Fågel Blå började pipa och klaga och Mangipani skyndade sig att berätta om det lyckade uppdraget åt drottningen.

Under tiden kom Cyprinus och trollkarlen Deoletus. Deoletus hade rest åtta gånger runt jorden för att hitta Amundus. Cyprinus bad trollkarlen att blåsa i sitt jakthorn. Jakthornet var förtrollat och alla djur som hörde det måste svara. Deoletus blåste. Plötsligt hördes pip bakom eken.

- Vem var det som pep? undrade Cyprinus. Titta! Här ligger en skadad fågel!

- Låt mig få den lilla fågeln, sade Deoletus. Han tog varsamt fågeln i sina händer och synade den. Men titta! utropade han, det är ju Amundus!

- Vem? Fågeln? Är det Amundus? Frågade Cyprinus.

- Den här lilla fågeln är Amundus! Det syns i hans ögon, sade Deoletus.

Deoletus började trolldra och mässa för att förvandla Amundus. Då kom häxan Sysis rusande. Hon och Deoletus kastade den ena besvärjelsen värre än den andra mot varandra. Till slut var det Deoletus som segrade och han trollade så att Sysis försvann. Han fortsatte att läsa sin trollformel över Amundus: *S-us-dus-ndus-undus-mundus-Amundus*. Och fågel blå förvandlades tillbaka till prins Amundus. Amundus gnuggade sig i ögonen och sträckte på sig.

- Nyss var du en fågel, berättade Deoletus, men nu är du människa igen.
- Människa? Människa! Ja, nu minns jag, sade Amundus. Tidigare var jag ju en prins och min prinsessa var Florinna.
- Kom så skyndar vi oss till Florinna, sade Cyprinus. Amundus, Cyprinus och Deoletus skyndade till tornet för att befria prinsessan Florinna. Drottningen och Mangipani kom in i trädgården för att kontrollera att Fågel blå faktiskt hade dött. Då de inte kunde hitta kroppen antog de att katten hade ätit upp honom. Drottningen började planera hur hon skulle kunna skylla allt på Florinna. Hon kallade på kungen och berättade att Florinna hade dödat Amundus då han legat och sovit vid eken. Kungen ville inte tro på vad drottningen berättade och han befallde att Florinna skulle släppas ut ur sitt torn. Då hon kom sa kungen allvarligt: Om du kan hämta Amundus hit levande så lovar jag att du ska få bli hans fru.
- Är det sant? Frågade Florinna.
- Som det är sagt, instämde drottningen. Men vad blir straffet för den som skadat Amundus?
- Bestäm det du, svarade kungen.
- Den ska fängslas utanför tornet och i handen ska hon ha en kvast och runt halsen en sjal av hö. Foten ska klämmas fast i en stock så att hon liknar en fågelskrämma, bestämde drottningen.
- Plötsligt steg Amundus in i lunden och sa: - Så rätt du har, drottning. Du har själv dömt dig till straffet!
- Himmel, det är ju Amundus, utropade drottning Sibylla.
- Ja, det är jag, svarade Amundus. Du var listig och grym då du förvandlade mig till en fågel. Mig ville du illa, kungen ville du lura och Florinna ville du allt beskylla.
- Nu ska du fängslas vid tornet, sa kungen åt drottningen. Florinna ska få gifta sig med Amundus. Så befaller jag.
- Nej, jag vill inte bli fängslad! Du befäller inte det! utropade drottningen.
- Jo, Sibylla, för första gången gör jag som jag vill och inte som du vill, svarade kungen bestämt.
- Förlåt henne, kära far! Jag har förlåtit henne för längesen, sade Florinna.
- Då förlåter jag henne också, instämde prins Amundus.
- Då gör jag det också, avgjorde kungen. Men hon ska förvisas ut ur vårt land för evigt. Och nu ska vi ställa till med bröllop för prinsessan Florinna och prins Amundus!

Sagan bearbetad av personalen vid Nykarleby stadsbibliotek